

NUOVA SCENA og DARIO FO

AV EUGENIO BARBA

Teatret, i likhet med alle de andre kulturelle uttryksmidlene, befinner seg i hendene på den herskende klasse som anvender det som instrument for politisk og ideologisk press. Forestillingens struktur — teatrenes plassering og arkitekturen, spilletidene og prisene — alt sammen medvirker til å utelukke det folkelige publikum. På den annen side tilbyr også teatret med sine tekster og med sitt språk, et

produkt av borgerlig merke: det snakker til det samfunn som opprettholder det.

Foreningen NUOVA SCENA er blitt til for å erstatte dette teater med et teater som vil etablere et aktivt og kritisk forhold til det folkelige publikum. Et teater som helt uten fiksjoner og basert på et fundamentalt ideologisk valg, definerer seg selv som et kampmiddel for sosialismen, og som gir folk mulighet til å møtes for å foreslå, diskutere og bli bevisst samtidens virkelighet. Dette møte vil foregå i Folkets Hus, foreningene, boccia-hallene, skolene og i alle lokaler som er tilstrekkelig store og som arbeiderbevegelsen har skapt gjennom eget arbeid og egne ofre.

Teatret går for første gang ut av teatrene, ikke for å miste sin egen natur, men for å gjenfodes mere levende og skapt for arbeiderbevegelsen av forfattere, regissører, skuespillere, scenografer, musikere og teknikere som alle selv tilhører arbeiderbevegelsen. Felles for dem alle er overbevisningen om at »den som gjør en innsats i et politisk teater i dag fremmer utviklingen av en omstyrtende bevissthet som vil sette arbeiderbevegelsen og alle de revolusjonære krefter i stand til en radikal forandring av produksjonsforholdene i sosialistisk retning«.

Kulturen, kunsten — og i dette tilfelle teatret — er ifølge Gramscis definisjon »en bevisstgjøring av virkeligheten for å forandre den«. Det innebærer altså en dobbelt funksjon: utformende som bevisstgjøring og aktiv som kampmiddel for å forandre virkeligheten. Med dette dobbelte aspekt som utgangspunkt vil NUOVA SCENA etablere sitt dialektiske og organiske forhold til arbeiderbevegelsen for å støtte dens kamp.

Som en direkte konsekvens av denne målsetting vil vi foreslå at møtet mellom scenen og salen fortsetter etter forestillingen, og at hver arbeider som ikke bare representerer en alminnelig tilskuer, men en viktig part i dialogen, deltar under den følgende debatt med en aktiv holdning overfor våre forslag. Forestillingene, både de som er blitt vist og de som man planlegger, kan på den måten ikke bare modifiseres, men til og med forandres om det skulle være nødvendig.

Ut fra disse motiver står NUOVA SCENA åpen for alle teatergrupper — folkelige, amatører, profesjonelle og de som er tilknyttet universitetene — som vil, i og med at de sympatiserer med våre fundamentale ideer, føre videre den politiske og kulturelle dialog som er påbegynt.

Til disse grupper tilbyr NUOVA SCENA nødvendig scenisk og teknisk hjelp for å realisere forestillingene og samtidig muligheten til å konfrontere teaterforslagene overfor et bredt, ansvarliggjort publikum.

NO alla repressione Solidarietà con "NUOVA SCENA,"

Nel clima torbido in cui le forze conservatrici tentano d'imporre una soluzione arretrata all'attuale crisi politica e mentre si sviluppa in tutto il Paese l'ondata repressiva contro i lavoratori e gli studenti in lotta, si è scatenata una offensiva poliziesca contro gli spettacoli di «Nuova Scena» organizzati dall'ARCI.

A Torino, Ferrara, Carpi, Termini Imarese, Palermo, Gela, Ragusa i poliziotti o hanno fatto irruzione nei locali, violando il carattere privato delle manifestazioni, o hanno creato le condizioni per impedire lo svolgimento delle recite.

QUESTO E' IL MOMENTO DELL'UNITA'

CONTRO LA REPRESSIONE

PER UNO SBOCCO DELLA CRISI

**CHE VADA NELLA DIREZIONE INDICATA DAI LAVORATORI
E DALLE FORZE DEMOCRATICHE.**

MERCOLEDI 25 Marzo alle ore 19

**nel salone della Camera del Lavoro
(Via Orsottori, 40)**

alla presenza di

Dario FO e Franca RAME

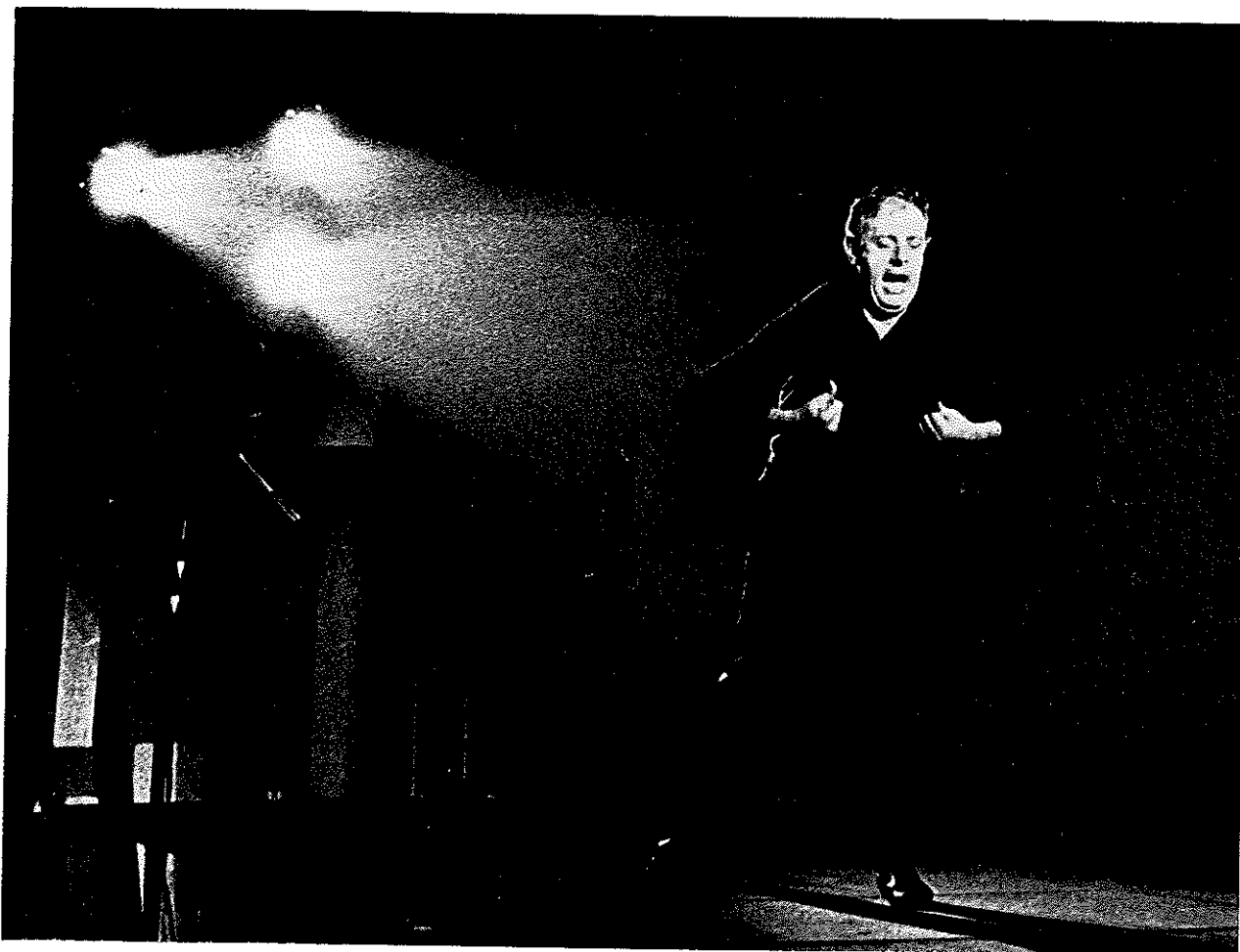
PUBBLICA MANIFESTAZIONE

Cittadini, Lavoratori, Giovani PARTECIPATE !

A.R.C.I. - P.C.I. - P.S.I. - P.S.I.U.P. - C.G.I.L. - F.G.C.I.

fig. 19 colere - catana - via fenestella, 34 - tel. 22.70.06 - 1979

NEI TIL UNDERTRYKKELSEN. SOLIDARITET MED NUOVA SCENA
I sin kamp mot politiet har Dario Fo og hans Nuova Scena fått hjelp av en rekke organisasjoner. Denne plakaten innkaller til et offentlig solidaritetsmøte, organisert av det kommunistiske, det sosialistiske, det proletar-sosialistiske parti samt de kommunistiske fagforeninger og ungdomsorganisasjoner.

Dario Fo i en scene fra *Mistero Buffo*.

»I flere år har Dario Fo samlet materialer om folkelig teater i forskjellige landsdeler i Italia og i Jugoslavia, Polen og Tsjekkoslovakia. Ut fra disse materialer har han laget en forestilling hvor hovedvekten er lagt på skuespillerens mimiske uttrykksfullhet. Forestillingens røde tråd er en »verdslig« pasjon: en pasjon slik folket opplevde den under oppførelsen av forestillingene foran kirkene og på torvene i middelalderen. Det var fødselen til den virkelige *commedia dell'arte*.

Forestillingen er full av oppfinnsomhet, vrede og satire, og det religiøse aspekt blir nesten hele tiden anvendt som et påskudd for å snakke om folket, dets problemer og dets forhold til de maktavende. I dette tilfellet dreier det seg ikke om religionen slik den fremkommer i ritualene, men en tolkning av det religiøse fenomen ut fra et menneskelig og folkelig utgangspunkt. Man plasserer de religiøse manifestasjoner i en historisk sammenheng, og man avslører den mystifikasjonsprosess som har pågått gjennom århundreder som et direkte resultat av de herskende klasser som har forvandlet det menneskelige drama (som også

er »guddommelig« for de troende) til et liturgisk objekt løsrevet fra virkeligheten. Jesus – som sa at det er lettere for en kamel å komme gjennom et nåløy enn for en rikmann å komme inn i himmelen, – han som forkynte fattigdom og kjærlighet, er blitt symbolet for en kirke som i århundreder har forsvart de mektige, har akkumulert rikdommer og har som selvstendig stat utnyttet de arveløse. I denne henseende er det interessant å merke seg Gramscis ord:

»Hvis det er sant at den universelle historie er en kjede av anstrengelser som mennesket har foretatt for å frigjøre seg fra privilegiene, fordommene og de falske troer, forstår man ikke hvorfor proletariatet som vil tilføye en ny ring til denne kjede, ikke skulle vite hvordan, hvorfor og hvem som gikk forut for det og hvilken fordel det kan trekke av denne viten.«

Fra programmet til *Mistero Buffo*, Milano, oktober 1969.

Med denne program-erklæring ble NUOVA SCENA stiftet i Milano i september 1968, — et initiativ som øyeblikkelig ble identifisert med Dario Fo, Franca Rame og deres administrator Nanni Ricordi. Etter den nye politiske situasjon skapt av den franske mai og dens påvirkning på det italienske politiske klima, bestemte Dario Fo å slutte som »borgerskapets gjøgler« for å bli »arbeidernes gjøgler«. I praksis betød dette at han oppga å spille på teatre som allerede hadde et sikkert publikum, for å kunne oppsøke et nytt publikum, de upriviligerte som både geografisk og sosialt var fraskåret fra å nyte godt av teatret som »folkelig tjene-

ste« ifølge Vilars kjente formulering som de italienske Teatri Stabili (faste stadsteatre) hadde assimilert.

I begynnelsen fikk man inntrykk av at det italienske kommunistparti og dets fagforeninger støttet initiativet. De hjalp organisasjonen og stilte lokaler til rådighet. Men det tok ikke lang tid før partiet fikk fornemmelsen av at det skjøv en stor trojansk hest innenfor i sine murer.

NUOVA SCENA's forestillinger avslørte de umenneskelige og nedverdiggende forhold som menneskene ble underkastet for produksjonens skyld. Men den tillot seg også å

stille visse spørsmålstegn angående arbeidsvilkår andre steder i verden. Som eksempel kan nevnes et referat fra NUOVA SCENA's beretning fra dette års virksomhet: »Et annet problem som blir tatt opp under diskusjonen etter forestillingene, er funksjonen av den såkalte «socialistiske leir» — særlig Sovjet Samveldet. Emnet blir møtt med en viss «ærefrykt»: utgangspunktet er episoden i forestillingen **Arbeideren kan 300 ord, arbeidsgiveren 3000. Derfor er han arbeidsgiveren**, der man diskuterer forholdene ved samlebandene i Togliattigrad som Fiat har bygget for russerne, og arbeidet i de sosialistiske land.« Etter en kort periode trakk partiet seg ut og angrep Fo i sine aviser. Hans negativitet tjente klassefienden. NUOVA SCENA var anarkistisk og fortjente ikke å overleve.

NUOVA SCENA startet i september 1968 med to grupper. Den ene spilte **Grande Pantomima** av Dario Fo (se TTT 9) hvor han selv og Franca Rame var med. Den andre gruppen var Teatro Ottobre som hovedsakelig besto av unge skuespillere som inntil da hadde hatt besvær med å slå igjennom og som takket være Dario Fo's navn og NUOVA SCENA's organisasjon, nå med relativ stor letthet kunne etterfølge sine kunstneriske og politiske retningslinjer. En tredje forestilling blev iscenesatt av Fo: **Ci Ragione e Canto**, en collage av arbeidssanger og protestsanger.

I sesongen 1968-1969 besøkte man 110 steder, i alt 330 forestillinger og et tilskuerantall på 175.000. Prisen på hver forestilling var 500 lire (ca. 6 d.kr.). Underskudd: 12 millioner lire (ca. 130.000 d.kr.).

I sesongen 1969-1970 som ble avsluttet i juni, var situasjonen blitt vanskeligere. Mange fagforeninger og politiske organisasjoner nektet samarbeide med NUOVA SCENA. Man måtte finne nye lokaler og man prøvde å leie kinoer og andre forsamlingshus. Men her grep politiet inn og begynte å sette kjepper i hjulet.

NUOVA SCENA's status er en forening som gir forestillinger hvor det bare er adgang for medlemmer som har kjøpt et medlemskort. Således blir forestillingene private møter, i likhet med de engelske clubs som også, da sensuren hersket i England, benyttet seg av denne legale utvei for å presentere forestillinger som ellers aldri ville ha fått sjanse til å bli vist. I den italienske grunnlov, art. 17. står det: **»Borgerne har rett til å samles for fredelige formål og uten våpen. Det kreves ingen tillatelse (av politiet) for å samles også i lokaler som er åpne for publikum.«**

Dette var fremgangsmåten som NUOVA SCENA hadde valgt. Interesserte løste et medlemskort som ga dem mulighet til å se samtlige forestillinger i tur og orden.

I denne siste sesong da de politiske organisasjoner begynte å svikte og man prøvde å leie lokaler (kinoer, restauranter, store garasjer o. l.), kom en ny type tilskuere, politiet, og ville tvinge seg inn **uten medlemskort**. Hadde man sluppet dem inn uten kort, ville forsamlingen ikke lenger vært av »privat karakter«, men offentlig og da kunne politiet stoppe forestillingen når som helst. På grunn av denne eksplosive situasjon begynte eierne å bli betenkelige når det gjaldt å leie ut lokalene. De kunne risikere å miste lisensen når man senere skulle fornye den hos politiet. Resultatet var f. eks. at på Sicilia hadde man organisert over 50 spillesteder, men bare på 10 steder klarte man å bryte boikotten takket være modige personer som ville ta risikoen på å leie ut lokalene. Et stort pressemøte i Rom med deltagelse av mange fremragende jurister, politiske personligheter og representanter fra det kulturelle miljø, kunne ikke forhindre eller bremse politiets fremgangsmåte.

Til tross for denne store og velorganiserte boikott klarte NUOVA SCENA å besøke vel 100 steder med sine 5 nye

forestillinger og oppføre 500 forestillinger for 270.000 tilskuere.

Men bak disse tilsynelatende høye tall skjules andre av mere avslørende karakter. I Emilia, den landsdel av Italia som er helt i kommunistenes hender, ble 65 lokaler nektet av ARCI, en kulturell forening som samarbeider med kommunistene. I Toscana var det 47 steder som sa nei p. g. a. politisk boikott. I tillegg må nevnes alle de lokaler som ble avslått av private p. g. a. frykt for represalier fra politiets side.

I sesongen 1969-1970 utviklet NUOVA SCENA seg til 5 grupper. To av dem spilte forskjellige stykker av Dario Fo. De andre presenterte collager som hadde oppstått gjennom kollektivt arbeide. Dario Fo selv spilte **Mistero Buffo**, en samling av scener fra middelalderen (mange av disse er blitt vist i Holstebro under hans deltagelse på Odin Teatrets seminarer).

Mens kritikken har vært meget skeptisk overfor de andre fire forestillinger (manglende kunstnerisk nivå, demagogi, populisme, paternalisme o. l.), har **Mistero Buffo** blitt motatt med stor begeistring. I over to timer er Dario Fo alene på scenen og forvandler seg uanstendig. Gjennom sin suggestive personlighet maner han fram Lasarus gjenoppstandelse slik folket opplever det, pave Bonifacius' møte med Kristus, dialogen mellom »den gale« og »Døden«.

NUOVA SCENA står ved begynnelsen av sitt tredje år stillt overfor store problemer. På grunn av vanskelighetene ved å finne lokaler kan man maximum regne med en tre måneders virksomhet. Underskuddet er fremdeles en tyngende ballast for medlemmene. Man vil prøve å skaffe egne lokaler i flere byer og drive dem som kulturelle sentra for arbeiderne. Det er et ambisiøst prosjekt som krever en kjempestor organisasjon og et vekslende program som skal trekke flere hundre personer hver aften til disse sentra. På NUOVA SCENA's kontor (Corso Porta Nuova 10, Milano) fortsetter arbeidet like febrilskt italiensk og støyende.

→
Legami pure tanto io spacco tutto lo stesso (Bare bind meg, jeg slår alt likevel) av Dario Fo. To scener fra arbeidsgiverens begravelse.

»Utgangspunktet for denne forestilling er en begivenhet som fant sted noen få kilometer fra Milano våren 1969. I forbindelse med en streikaksjon besatte arbeiderne Magnetofoni Castelli-fabrikken. Politiet grep inn og brakte ro og orden med den sedvanlige lite elskverdige fremgangsmåte.

Arbeiderne slo opp et telt utenfor hovedporten og for å tiltrekke medborgernes oppmerksomhet, organiserte og improviserte de en ekte folkelig forestilling: **Arbeidsgiverens begravelse**.

Inspirert av denne »begravelse« skaper Dario Fo en ekte folkelig farse hvor replikkene aldri er et mål i seg selv, men tjener en skarp sosial satire.«

Fra programmet til Legami pure, oktober 1969.

Hvor er den døde arbeidsgiverens sjel? Engelen (øverste bilde) som er kommet for å hente den, leter forgjeves i hans bryst. Den er ikke å finne. Etter langvarig kroppsundersøkelse finner han den i bakflommen. »Den kan neppe løftes fordi den er tung som bly på grunn av alle de bekymringer som hans elskede arbeidere ga ham,« sier hans enke. Engelen oppgir å ta den med, og begravelsen fortsetter.

